

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду
Сенату Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

мр Огњен Поповић

„Кларинет у Џезу и делима 20. века насталим под утицајем Џеза“

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта именована на седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета од 9. новембра 2011. године, у саставу: Анте Гргин, ред. проф., Мирко Исаески ред. проф., Љубиша Јовановић, ред. проф., Младен Ђорђевић, ред. проф. и Миленко Стефановић ред. проф. у пензији, упознала се са писаним делом докторског уметничког пројекта кандидата Огњена Поповића под називом „Кларинет у Џезу и делима 20. века насталим под утицајем Џеза“. На основу сазнања која је стекла анализом овог рада, Комисија подноси Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду следећи

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Огњен Поповић је рођен 1977. године у Панчеву. Завршио нижу и средњу музичку школу „Јован Бандур“ у Панчеву. Студије кларинета наставља на „Hochschule fuer Musik“ у Штутгарту у класи професора Улфа Роденхојзера. 1999. дипломирао, а 2001. магистрирао на „Hochschule fuer Musik“ у Минхену.

Наступао широм света као солиста и члан камерних ансамбала. Као солиста свирао са Минхенском филхармонијом, Европским камерним оркестром, Радио оркестром Валенције, Београдском филхармонијом, Симфонијским оркестром РТС, Симфонијским оркестром Швибердинген, Нишким симфонијским оркестром, Гудачима Светог Ђорђа и др. Сарађивао са оркестром штутгартске опере, Камерне филхармоније из Нојса- Немачка, Симфонијским оркестром Пасау- Немачка, Бруно Валтер филхармонијом- Братислава, Мариборским фестивалским оркестром ...

1998. године добитник 1. награде на такмичењу „Феликс Менделсон“ у Берлину.

1997. године 2. награда жирија и 1. награда публике на Међународном такмичењу музичке омладине у Београду.

1987. – 1991. освајао прве награде на републичким и савезним такмичењима.

1992. године представљао Југославију на Евровизији младих талената Европе у Валенсији- Шпанија.

Од 2002. године члан оркестра Београдске филхармоније на месту 1.соло кларинета.

Оснивач камерног ансамбла „ Балканска камерна академија" са којим је више пута наступао на свим значајнијим фестивалима у земљи- (БЕМУС; НОМУС; НИМУС). Са истим ансамблом је наступио и на Олимпјким играма у Атини 2004. године.

1998. године оснива бенд „ Огњен и пријатељи " са којим има велики број наступа у земљи и иностранству. Објавили су 4 компак диска.

На Међународној радионици за дувачке инструменте у Тивту предаје кларинет и саксофон.

2007. године постаје гостујући доцент на Академији за камерну музику „ Вила Музика " из Мајнца- Немачка, и професор кларинета и саксофона на Академији лепих уметности у Београду.

Од 2010. године ради на ФМУ у Београду, у звању асистента за уметничку област кларинета на катедри за дувачке инструменте.

АНАЛИЗА ПИСАНОГ ДЕЛА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА, ОЦЕНА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА И КРИТИЧКИ ОСВРТ

У уводном делу докторског уметничког пројекта мр Огњен Поповић говори о музици, сагледавајући је у целини, без ограничења на само један жанр или епоху. Иако су пре само неколико деценија многи музички експерти класику и џез раздвајали црвеном линијом, међутим, све је више случајева, да класични музичари, жељни освежења и музичке авантуре, на својим концертима сарађују са џезерима, доказујући на тај начин повезаност ова два жанра. У уводу следи краћи историјат о настанку кларинета, као једног од најмлађих инструмената у породици дрвених дувачких инструмената. Јохан Кристоф Денер, конструисао је 1700. године први кларинет. Инструмент је од свог настанка доживео многе трансформације у облику и величини, да би у 20. веку постигао техничко, регистарско и звучно савршенство. Његова примена у оркестрима настаје у доба класицизма и нарочито романтизма, када и настају многа значајна дела писана од композитора као што су: Мосарт, Вебер, Брамс, и други. С обзиром на популарност кларинета, захваљујући његовим техничким и звучним предностима над осталим дрвеним дувачким инструментима, кларинет је у почецима џеза (почетком 20. века) постао незаобилазан инструмент, а џез кларинетисти су често добијали улогу лидера у џез ансамблима.

У поглављу: „Од Њу Орлеанса до свинга“, кандидат нас упознаје са почецима џеза и улоге кларинета, чији врхунац везује за двадесете године прошлог века, иако се зна за архаични џез и уличну музику црних свирача с краја 19. века, као и Регтајм, познат као „амреичка класика“, који су обечежили, такође, овај период. Кларинет и труба постају водећи инструменти на почетку џез ере и од велике су важности за даљи ток развоја џеза. Посебно клаирнетисти који су изводили виртуозне и

технички захтевне пасаже попуњавајући мелодијске празнине, наглашавајући хармонске промене и оштро акцентујући поједине ритмичке фигуре. Овакав стил извођења постао је препознатљив у читавом свету. Водећи кларинетисти тог доба били су: Џони Дудса, Џорџ Луис, Сидни Беше и други. У Америци, 1930. године, на џез сцени се појављују два највећа представника свинга: Арти Шо и Бени Гудман. Због свог виртуозитета и феноменалних импровизација Бени Гудман је добио назив „Краљ свинга“. Од осталих значајних кларинетиста из овог периода кандидат помиње и Џими Дорсија, Џими Хамилтона и Вуди Хермана.

У поглављу „Краљ свинга“, аутор објашњава настале промене улоге кларинета у џез музици. Док је у почецима импровизација била колективно надсвиравање, кларинета, трубе и тромбона, касније у свингу је постала много прегледнија и индивидуалнија. Кларинет преузима улогу лидера у све популарнијим Биг бендовима. Постао је прва виолина, а кларинетисти са својим умећем напосто хипнотишу како публику тако и колеге из оркестра. У томе је нарочито предњачио Бени Гудман, зато је добио назив „Краљ свинга“. Ова титула је утолико драгоценија, када знамо да је за ривале имао Арти Шоа, Дјук Елингтона и Каунт Бејзија. Бени Гудман је на својствен начин успео да обједини елементе џеза и класичне музике. Док, 1934. године успешно води свој Биг бенд, истовремено интерпретира Моцартов концерт за клавир и оркестар, чиме се његова популарност уздигла на глобални ниво. Великани класичне музике попут Копланда, Мијоа, Бартока, Хиндемита и Бернштајна, испирисани његовим интерпретацијама, посвећују му своја дела, чиме је кларинетска литература значајно обогачена. У наставку свог рада кандидат говори о наглој модернизацији џеза у периоду другог светског рата у којој кларинет губи значај и пада у сенку све популарнојег сродног инструмента саксофона. Нови правац у џезу назван је би бап.

У поглављу „Почеци модерног џеза“, аутор говори о потпуној одсутности кларинета у овом жанру, препуштајући улогу све популарнијем саксофону, који је својим снажним звуком и техничком једноставношћу више одговарао новом правцу би бапу. Многи сјајни кларинетисти попут Џими Хамилтона прешли су на саксофон. Једини међу њима који је успео да се избори као кларинетиста у новом правцу, био је кларинетски виртуоз Бади де Франко. Данас је сматран иноватором и пиониром свирања модерног џеза на кларинету. Његово извођење можемо упоредити са начином свирања, једног Чарли Паркера или Диззи Гилеспија. Музички начин извођења код представника би бапа у великој мери се разликовао од представника свинга. Свинг је важио за музику забавног карактера док је тежња код бибап музичара била да се џез музика уздигне на виши уметнички ниво. Тако је, на жалост, дошло до опадања интересовања за џез музику код публике. До скоро актуелни биг бендови, замењени су мањим формацијама, углавном квинтетима које су чинили саксофон, триба, клавир, контрабас и бубањ. Би бап стил одликује сложена форма композиције. Прву тему најчешће свирају саксофон и труба унисоно у екстремно брзим темпима, са дугачким импровизацијама и сложеним хармонијама.

Нове генерације кларинетиста је поглавље у коме аутор помиње кларинетисте који су се академски образовали. Неки су завршили класичну и џез академију. Посебно издваја Еди Денијелса због његове генијалности извођења и једног и другог жанра, односно класике и џеза. Одушевљен његовим свирање Бернштајн га је назвао „правим истинским чудовиштем“. Његова интерпретација Брамсовог - Квинтета за кларинет и гудачки квартет, спада у једну од најбољих извођења икада. Начин на који кларинет у овом комплексном бисеру класичне музике комуницира са гудачима, потврђује Денијелсов таленат и осећај за камерну музику.

Његов CD на коме је маестрално спојио звук Симфонијског оркестра у овом случају Лондонске филхармоније и џез трија, даје најбољу слику о Еди Денијелсу као солисти. Порука овог CD-а је да су класична и џез музика сличне тако да се њиховом фузијом добија широко поље аутентичних музичких израза и нових праваца. Денијелс, сваку од снимљених нумера започиње у оригиналном класичном стилу, чиме је фактор изненађења још наглашенији у моменту комплетне трансформације када кларинет тему репризира уз џез ритам секцију. Међутим, тема и даље остаје препознатљива, иако хармоније у џез маниру прилично одступају од оних примарних. Денијелс са лакоћом прелази из жанра у жанр. Његове импровизације можемо треирати засебно и упоредити са слободнијим обликом варијација на тему, што и представља највеће оружје великих џезера.

Стилске разлике је поглавље у коме кандидат говори о проблематици, на коју наилазе класични музичари који имају афинитет према џезу. Та проблематика се огледа у следећем: фразирање, изговор, вибрато, ритам, џез хармонија и импровизација. Фразирање и ритам ослањају се на ритам секцију, коју чине, клавир, контрабас и бубањ. Изговор и артикулација се битно разликују од класичних. Фразе су широке, рекло би се, лење, као да постоји потреба за кашњењем. Важно је подвлачење поједних нота, чиме се наглашавају хармонске промене. За квалитетно импровизовање, потребни су креативност, слобода, маштовитост и врхунско познавање џез хармонија. У почетку настанка џеза многи музичари су били самоуки, док је данас ситуација сасвим другачија. Џез се студира на многим академијама у Америци и Европи. На њима студенти добијају сазнања о џезу од најзначајнијих представника овог жанра музике.

У поглављу „Џез као инспирација“ аутор издваја композиторе, који су импресионирани џезом, користили елементе овог жанра у својим делима. Поред поменутих Копланда, Гершвина, Бернштајна, Мијоа и Бартока Огњен даје пример Равела и дебисија, чије префињене хармоније утичи на џез касних педесетих година. Пуланкова Соната за два кларинета обилује елементима свинга. Шостакович је као студент дане проводио на концертима гостујућих џез музичара, одушевљавао се џез пијанистом из Одесе – Леонидом Утјесовим. Пишући филмску музику, користио је елементе џеза. Да би охрабрио друге композиторе, написао је две свите за новоформирану Државни оркестар. Обе свите обилују елементима

џеза у бриљатној и духовитој оркестарцији. Такође, Игор Стравински, који је био мајстор проналажења и коришћења елемената џеза пише за кларинетисту Вуди Хермана концерт назван „Eboni concerto“. Бртиански композитор Јозреф Хоровиц написао је Сонатину за кларинет и клавир, те Жан Франсе свој „Квинтет за кларинет и гудачки квартет“.

У закључку пројекта Огњен Поповић износи своја размишљања, која су проистекла из богатог уметничког и извођачког сагледавање саме материје, у жељи да се та размишљања поделе са сваким коме су кларинет и музика битни. Његова намера је да оваквим поступком заинтересује и приближи ово значајно поглавље кларинетске историје, посебно студентима кларинета, као и музичарима уопште.

Дела која ће извести на концертном делу свог докторског уметничког пројекта у потпуности следе и допуњују саму тему. Поред џез стандарда за кларинет и џез трио у сопственом аранжману, кандидат ће се представити и делима Ж.Франсеа - Квинтет за кларинет и гудаче, затим Ј. Хоровица – Сонатина за кларинет и клавир и Рапсодјаом за кларинет и клавир – А. Гргина.

ЗАКЉУЧАК

Тематиком којом се у свом докторском уметничком пројекту кандидат бави засигурно је јединствена те врсте у нашој средини. Резултат је Огњеновог обимног литерарног и уметничког трагања, тако да је аутор остварио значајан, садржајан и упечатљив рад.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Огњена Поповића констатује да писани део докторског уметничког пројекта под називом: „Кларинет у Џезу и делима 20. века насталим под утицајем Џеза" представља драгоцен допринос уметничкој области извођачке праксе кларинета, те да у потпуности одговара захтевима докторских уметничких студија.

Комисија:

Анте Гргин, ред. проф.

Мирко Исаески ред. проф.

Љубиша Јовановић, ред. проф.

Младен Ђорђевић, ред. проф.

Миленко Стефановић ред. проф. у пензији

